

Brest-Litovsk Barış Anlaşması

Yeni kurulmuş Bolşevik Hükümet'in yüz yüze geldiği ilk sorunlardan biri, Almanya ile savaş ya da barış sorunu idi.

Lenin, birkaç yıl boyunca, Rusya'da iktidara gelmesi durumunda proleteryanın emperyalist güçlere karşı devrimci bir savaşa girilmek zorunda kalacağını öne sürmüştü. Nitekim, 13 (26) Ekim 1915 tarihinde yayınlanmış olan bir makalesinde, Rusya'da, devrimin proleteryanı iktidara getirmesi halinde, proleteryanın tüm savaşan ülkelere ezilen bütün uluslara özgürlük tanınması koşuluyla derhal barış önereceğini yazıyordu. Elbette kapitalist hükümetlerden hiçbiri bu koşulu kabul etmeyecekti. "Bu durumda, devrimci bir savaşa hazırlanmak ve buna girilmek zorunda kalacağız." Ve, "Avrupa'nın sosyalist proleteryanını kendi hükümetlerine karşı ayaklanmaya teşvik edeceğiz... Rusya'da proleteryanın kazanacağı zaferin hem Asya, hem de Avrupa'da devrimin gelişmesi açısından olağanüstü elverişli koşullar yaratacağına hiç kuşku yok." (1) Lenin,ubat Devrimi'nden sonra buna benzer argümanları sık sık kullandı.

3 (16) Aralık'ta Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu temsilcileriyle ateşkesle sonuçlanacak olan ateşkes görüşmeleri başlatıldı. Barış görüşmeleri ise 9 (22) Aralık'ta Brest-Litovsk'ta başladı. Troçki, Bolşevik delegasyonun temsilcisiydi. Rusya'ya henüz gelmiş olan ve Alman siperlerinde dağıtılan Alman gazetesi *Die Fackel* (Meşale)'in editörlüğünü yapan Karl Radek ona eşlik ediyordu. Radek, Brest-Litovsk'a varışında, Sovyet delegasyonunu karşılamak üzere toplanmış subayların ve diplomatların gözü önünde, Alman askerleri arasında dolayarak elindeki devrimci broşürleri dağıtmaya başladı.

14-15 (27-28) Aralık günlerinde, Alman temsilci, toprak ilhakını öngören çok ağır bir barış anlaşması metni okudu. Troçki görüşmelerden çekildi ve Petrograd'a dönmek üzere oradan ayrıldı.

Kritik durumlarda düşüncelerini çarpıcı tezler biçiminde dile getirmeyi alışkanlık edinmiş olan Lenin, tamamen yeni bir durumla karşı karşıya bulunuyordu. Bu yeni durum, onu köklü bir strateji değişikliğine gitmeye zorluyordu; Lenin'in yaptığı da bu oldu. 7 (20) Ocak 1918'de 'Ayrı ve İlhakçı Bir Barış Anlaşmasının Derhal Sonuçlandırılması Sorunu Üzerine Tezler' başlıklı yazısını kaleme aldı:

"Avrupa'da sosyalist devrimin gerçekleşmesinin zorunlu olduğu ve bunun gerçekleşeceği şüphesizdir. Sosyalizmin nihai zaferi konusunda beslediğimiz bütün umutlar kaynağını bu katiyetlikten ve bu bilimsel varsayımdan alır. Genel olarak propaganda, özel olarak da kardeşliğin örgütlenmesi faaliyetlerimizin yoğunlaştırılması ve geliştirilmesi gerekiyor. Bununla birlikte, Rus sosyalist hükümetinin taktiklerinin Avrupa ve özellikle de Alman sosyalist devriminin önümüzdeki altı aylık zaman dilimi (ya da buna yakın bir süre) içinde gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorusunu belirlemeye yönelik girişimlere tabi kılınması bir hata olur. Bunu belirlemenin şimdiye kadar büyük ölçüde olanaksız olduğu göz önüne alınırsa, bu tür girişimler, gerçeği söylemek gerekirse, körü körüne girişilmiş bir kumardan başka bir şey olmayacaktır."

Ordusuz savaş yapmak olanaksızdır ve o günlerin Rusyası varlığından söz edilebilir bir orduya sahip değildir. "İçinde bulunduğumuz bu gün, ordumuzun bir Alman saldırısını başarıyla bir şekilde geri püskürtecek durumda olmadığına kuşkuyla yer vermeyecek kadar açıktır."

"Rusya'nın sosyalist hükümeti çözümü geciktiremez bir sorunla yüz yüzedir; ya toprak ilhakını öngören bu barış anlaşmasını şimdi kabul edeceğiz, ya da derhal devrimci bir savaşa girişeceğiz. Bunun arasına kalan bir başka seçenek fiilen olanaksızdır."

Gerekli taktiklerin genel bir ilkeden çıkarılması zorunlu edildi. Bazıları bunu ileri sürüyorlardı:

"Böyle bir barış, proleterya enternasyonalizminin temel ilkelerinden tamamen kopulması anlamına gelir.

"Oysa bu argümanın doğru olmadığı açıktır. Grevleri başarısızlıkla sonuçlanan işçilerin kendi aleyhlerine ve kapitalistlerin lehine olan ve işbaşı yapmalarını öngören bir anlaşmaya imza koymaları sosyalizme ihanet anlamına gelmez."

Lenin, barış siyaseti izlemenin Alman devrimine zarar verip vermeyeceğini soruyor ve şu yanıtı veriyordu:

"Sahip olduğu nesnel koşullar dikkate alınırsa, bizim ayrı bir barış imzalamamız Alman Devrimi'nin başarısıyla tamamlanmasını hiçbir surette daha zor hale getirmeyiz..."

"Rusya'da sosyalist bir Sovyet Cumhuriyeti tüm ülkeler için canlı bir örnek olarak duracak, bu öznenin yaratacağı propaganda ve devrimci etki muazzam boyutlarda olacaktır."

Lenin, proleteryanın yüz yüze bulunduğu ölüm kalım anlamına gelen sorunlar karşısında 'kahramanca' çözümler arayışına girilmesini biddetle reddetti:

"Derhal devrimci bir savaşa girilmesinden yana olan argümanları özetlersek, varmak zorunda olduğumuz çıkarsama şudur ki, böyle bir siyaset insanlığın güzel, dramatik ve çarpıcı olana duyduğu özlemi belki bir ölçüde tatmin edebilir; ancak, bu, sosyalist devrimin bugünkü aşamasında geçerli olan maddi faktörlerin ve şartlar arasındaki nesnel güç dengesinin bütünüyle göz ardı edilmesi anlamına gelir." (2)

Ne var ki, Lenin parti saflarından gelen çok sert bir dirençle karşılaşmıştı. Ekim günlerinde ona destek vermiş olan yandaşları, onun bu görüşleri karşısında genellikle büyük bir başkaldırıya da düştümlerdi. Ekim günlerinde Lenin'e karşı çıkmış olan Sağ kanat, bu kez bir bütün olarak Lenin'i destekliyordu. Derhal bir barış imzalanması fikrinin en ateşli taraftarı Zinovyev idi; devrim sırasında Lenin'i desteklemiş olan Sol kanat ise, hemen tam bir oybirliği ile Lenin'in barış siyasetine karşı çıkıyordu.

Lenin'in bu konudaki tezleri üzerine ilk resmi tartışma, Merkez Komitesi'nin bazı alt düzey parti liderlerinin de hazır buldukları 8 (21) Ocak tarihli toplantısında yapıldı.

Partinin geniş kesimleri, Petersburg Komitesi ile Moskova Bölge Bürosu'nun büyük çoğunluğu da dahil olmak üzere, devrimci bir savaftan yanaydılar. Tabandaki parti üyelerinin pek çoğunun görüşleri, Moskova Bölge Bürosu üyelerinden Osinski (Obolenski)'nin şu ifadesinde özetleniyordu: "Ben Lenin'in eski tutumunu destekliyorum". Troçki bile Lenin'e destek vermedi.

Bu toplantıda resmi görevli olarak gittiği Brest-Litovsk'taki gelişmeler üzerine bir rapor sunan Troçki, kendi görüşünü 'Ne savaş ne barış' sözcükleriyle dile getirdi. Lenin Almanların öne sürdüğü barış koşullarının kabul edilmesi fikrini savundu. Buharin, 'devrimci bir savaş' lehine konuştu. Yapılan oylama Buharin'in kesin üstünlüğüyle sonuçlandı. Lenin'in önerisi yalnızca 15 oy alabildi. Troçki'nin tutumu lehine kullanılan oyların sayısı 16'da kalırken, Buharin'in önerisi 32 oy kazandı. (3)

Söz konusu toplantıdan kısa bir süre sonra Lenin şunları yazdı:

"Parti içinde şimdilerde yaşanan durum, bana, Bolşeviklerin ezici çoğunluğunun Üçüncü Duma'nın boykot edilmesi fikrini savunurken benim katılma fikrinden yana olan Dan ile beraber hareket ettiğim ve biddetli oportünizm suçlamalarına maruz kaldığım 1907 yazındaki durumu hatırlatıyor. Nesnel açıdan, bugünkü durum tam bir benzerliğe sahip; o zaman olduğu gibi, en devrimci motiflerden ve en iyi parti geleneklerinden yola çıkan parti yöneticilerinin çoğunluğu, 'heyecan verici, gösterişli' bir sloganın kendilerini sürükleyip götürmesine izin veriyorlar; yeni sosyo-ekonomik ve siyasi durumu kavramıyorlar ve taktiklerde süratli, keskin bir değişimle gidilmesini gerektiren *değişiklik göstermiş koşullar* dikkate almıyorlar." (4)

Merkez Komitesi'nin 11 (24) Ocak tarihli ikinci oturumunda, Dzerzinski, ürkek ve sıkışık bir biçimde, Lenin'e serzenişte bulundu ve Lenin'in devrimin programından bütünüyle

vazgeçtiğini söyledi: "Lenin, Zinovyev ile Kamenev'in Ekim'de yaptıkları için aynısının farklı bir biçim altında yapıyor."

Buharin, Alman İmparatoru'nun *dayatmasını* kabul etmenin Alman ve Avusturya proletaryasının sırtından hançerlemek anlamına geleceğini ileri sürdü. Uritski'ye göre, Lenin soruna 'Enternasyonalist bir bakış açısından değil, Rusya açısından' yaklaşıyordu. Lomov, 'barış anlaşmasının imzalanmasının Alman emperyalizmine teslim olmak' anlamına geldiğini söyledi. Kossior, Petrograd örgütü adına yaptığı konuşmada Lenin'in tutumunu sert bir dille kınadı.

Barış anlaşması imzalanmasının en kararlı savunucuları Zinovyev, Kamenev, Sverdlov, Stalin ve Sokolnikov idi. Stalin bunları söyledi: "Batı'da devrimci bir hareket yok; mevcut hiçbir şey yok, söz konusu olan yalnızca bir potansiyel ve biz potansiyel olan şeye bel bağlayarak hareket edemeyiz." Zinovyev, Ekim'de olduğu gibi, Batı'da bir devrim umulabilmesini haklı kılacak somut bir gelişme görmüyordu. Barış anlaşmasının Batı'daki devrimci hareketi zayıflatmasına aldırmamak gerektiğini söylüyordu: "Elbette... barış Almanya'da şovenizmi güçlendirecek ve bir süre için hareketi Batı'nın her yanında zayıflatacaktır."

Lenin, barış fikrinin bu iki beceriksiz yandaşının görüşlerine karşı çıkmada vakit kaybetmedi. Stalin'in bakış açısına badırarak tepki gösterdi: "Gerçeği göremiyor musun?" Batı'da devrimin henüz başlamamış olduğu doğrudu. Bununla birlikte: "Eğer biz taktiklerimizi onun [Batı'daki hareketin -ç.n.] gücüne göre değiştireceksek, asıl o zaman uluslararası sosyalizme ihanet etmiş oluruz." Daha sonra Zinovyev'e dönerek bunları söyledi:

"Bir barış anlaşması imzalanmasının Batı'daki hareketi bir süre için zayıflatacağı fikri doğru değildir. Şayet barış görüşmelerinden çekilmenin derhal Alman hareketinin gelişmesine yol açacağına inanıyorsak, Alman devriminin gücü bizimkinden çok daha büyük olacağı için, kendimizi feda etmeliyiz." (5)

Lenin, Batı'da devrimci bir potansiyel olduğu gerçeğini bir an olsun akıldan çıkarmadı:

"Devrimci savaş fikrini savunanlar, bu savaşla Alman emperyalizmini bir iç savaşa sürükleyeceğimize ve bu yoldan Alman devrimini harekete geçirmiş olacağımıza inanıyorlar. Oysa Almanya halihazırda devrime gebe durumda bulunuyor ve, ayrıca, biz tamamen sağlıklı bir bebeği, bir sosyalist cumhuriyeti dünyaya getirmiş bulunuyoruz; eğer savaşa girersek, bu, bebeği kendi ellerimizle öldürmemiz anlamına gelebilir." (6)

Bununla birlikte, Lenin, Troçki'nin zaman kazanmaya yönelik çabasını devam ettirmesini istiyordu. Merkez Komitesi, karşı oy kullanan Zinovyev hariç, oybirliği ile 'bir barış anlaşmasının imzalanmasını geciktirmek için elden gelen her şeyin yapılmasına' karar verdi. (7)

2 (15) Ocak'ta, Merkez Komitesi üyelerinden bazıları ve bir grup Halk Komiseri derhal bir parti konferansı toplanmasını talep eden bir bildiri yayınladılar: "*Böyle bir konferansın toplanması çağrısında bulunulmaksızın bir barış anlaşmasının imzalanması halinde... ağayda imzası bulunanlar, Parti ve hükümet organlarında işgal ettikleri sorumlu mevkiler her ne olursa olsun, görevlerinden istifa etmeyi bir zorunluluk olarak görürler.*" Bu bildirin altında imzası olanlar bunlardı: RSDİP MK üyesi G. Oppokov (A. Lomov); Halk Komiseri V. Obolenski (N. Osinski); V. İyakovleva, Peverdin, N. Krestinski, V. Smirnov, M. Vasilev, M. Savelev; Devlet Bankası Komiseri Georgi Piyatakov; RSDİP MK üyesi ve *Pravda* editörü N. Buharin; Urallar Bölge Komitesi ve TsIK üyesi Preobrajenski.

Aynı gün, partinin Petersburg Yürütme Komisyonu Lenin'in barış siyasetini suçlayan bir bildiri yayınladı; bildiri, söz konusu siyaset şu şekilde tanımlıyordu:

"Yaklaşan uluslararası devrimin karşısında sahip olduğumuz mevzilerin terk edilmesi ve devrimin öncüsü olan partimizin kesin ölümü... Şayet barış siyaseti sürdürülürse... bu durumda partimiz bir bölünme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Bütün bunları dikkate alan Yürütme Komisyonu, Petersburg örgütü adına, özel bir parti konferansının derhal toplanması talebinde bulunur." (8)

11 (24) Ocak'ta, partinin Moskova Komitesi, Lenin'in barış siyasetini kınayan bir karar metnini oybirliğiyle kabul etti:

"Alman emperyalistlerinin zorla dayattıkları kopulların kabul edilmesi, sahip olduğumuz bütün devrimci sosyalizm siyasetine aykırı düşer; nesnel olarak, gerek düş, gerekse iç siyasette tutarlı bir uluslararası sosyalizm hattının izlenmesinden vazgeçilmesi anlamına gelir ve oportünizmin en berbat türüne kapı aralayabilir." (9)

Bolşevik parti içinde altı ay süresince keskin bir iç tartışma yapıldı ve, daha önceki krizlerde olduğu gibi, parti neredeyse bölünme noktasına geldi. 21 Ocak'ta (3ubat) Özel Konferans toplandı. Konferansta net bir sonuca ulaşılamadı. 'Eğer bir Alman ultimatomu alınırsa barış anlaşmasının imzalamak gerekir mi?' şeklinde ifade edilen belirleyici sorun oylamaya sunulduğunda, konferans delegelerinin büyük çoğunluğu çekimser oy kullandı. (10)

Troçki, dağynklık içindeki parti liderliğiyle birlikte, [barış anlaşmasının imzalanmasını - ç.n.] geciktirme siyasetini sürdürdü. 29 Ocak (10ubat) günü, Rusysa ilhakçı barış anlaşmasının imzalamayı reddederken eğanlı olarak savaşın sona ermesi gerektiğini de bildirmiş olduğunu söyleyerek Merkez Güçler'le olan görüşmelerden çekildi.

Troçki, Merkez Komitesi'nin 13ubat tarihli bir toplantısında Brest'teki görüşmelerle ilgili ayrıntılı bilgiler verdi ve izlemiş olduğu siyasetin gerekçelerini açıkladı. Sonuç olarak bunları söylüyordu:

"Almanların bize karşı daha ileri bir harekate girişmelerinin ihtimal düşü olduğunu söylemek istemiyorum. Alman emperyalist partisinin gücü düşünülürse, böyle bir ifadeye bulunmak çok riskli olur. Ancak, soruna ilişkin benimsediğimiz tutumla Alman askeri otoritelerini sıkıntıya sokan bir ilerleme kaydetmiş olduğumuzu sanıyoruz."

Sverdlov'un 'parti temsilcilerinin Brest-Litovsk'taki tutumunu' onaylayan bir karar önerisi oybirliğiyle kabul edildi. (11)

18ubat'ta Alman askeri hareketi yeniden başladı. Merkez Komitesi bir kez daha toplandı. Bu kez Lenin'in barış teklifinde bulunulması önerisi 6'ya karşı 7 oyla reddedildi. Troçki aleythe oy kullananlar arasındaydı. (12) Aynı günün akşam saatlerinde Merkez Komitesi ikinci bir toplantı daha yaptı. Bu toplantının havası diğerinden değipikti. Almanların Minsk'i ele geçirdikten sonra hiçbir direniple karşılanmaksızın Ukrayna'ya doğru ilerledikleri haberi alınmıştı. Merkez Komitesi, 'derhal bir barış anlaşması imzalanması önerisinin Alman Hükümeti'ne doğrudan iletilmesini' öngören karar tasarısını kabul etti. 7 üye (Lenin, Smilga, Stalin, Sverdlov, Sokolnikov, Zinovyev ve Troçki) öneri lehine, 5 üye (Uritski, Ýoffe, Lomov, Buharin, Krestinski) ise öneri aleyhine oy verirken 1 üye (Stasova) çekimser oy kullanmıştı. (13)

O arada, liderlik saflarında yaşanan dağynklık derinleştiren yeni bir sorun daha belirdi. 22ubat'ta, Troçki, Merkez Komitesi'ne, Fransa ve İngiltere'nin Almanya'ya karşı bir savaşa girişilmesi halinde Rusya'ya askeri yardım önerisinde bulunmuş olduklarını bildirdi. Sol Komünistler'in büyük çoğunluğu bu tür emperyalist merkezlerden gelecek yardımın kabul edilmesine genel olarak karşı çıktılar. Troçki, hangi kaynaktan gelirse gelsin yardımın kabul edilmesinden yana olduğunu söyledi. "Sol Komünistler'in argümanları eleştiriler karşısında dayanaksız kalıyor. Devlet, partinin yapmayacağı şeyi yapmaya zorlanıyor. Elbette ki emperyalistler içinde bulunduğumuz durumdan yararlanmak istiyorlar ve güçsüz olmamız halinde bunu başarırlar; ama, eğer yeterince güçlü isek onlara bu fırsatı vermeyiz."

"Sosyalist proleteryanın iktidarda olup Almanya'ya karşı bir savaş yürüten partisi olarak, gerekli bütün kaynakları kullanarak devrimci ordumuzu mümkün olan en iyi şekilde silahlandırmak ve techizatlandırmak için devlet kurumları aracılığıyla her mekanizmayı harekete geçiriyoruz; bu amaç doğrultusunda ve onun gereği olarak, kapitalist hükümetler de dahil olmak üzere bunları mümkün olan her yerden temin edebiliriz. Bunu yaparken, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi düş siyaset alanında tam

baðımsızlıđını elinde tutuyor, kapitalist hükümetlere siyasi vaatlerde bulunmuyor ve her durumda onların önerilerini kendi çıkarları açısından değerlendiriyor."

Merkez Komitesi toplantısında hazır bulunmamış olan Lenin, oturumun tutanaklarına bu ifadelerin eklenmesini istedi: "Oyumun emperyalist İngiliz-Fransız eþkiyalarından patateslerin ve silahların alınması *lehinde* olduğunun tutanaklara eklenmesini rica ediyorum." (14)

Lenin, emperyalist güçler arasındaki çatışmadan iktidardaki proleteryanın çıkarına olacak şekilde yararlanmaya hazır olduğunu göstermek için, 22ubat'ta 'Özlem' başlığını taşıyan makalesinde bunları yazdı:

"Kaliaev'in*, kan içici zalim bir yöneticiyi öldürmek için alçak, sefil, hırsız bir adamdan, yardımının karşılığı olarak kendisine ekmek, para ve votka vereceği vadedinde bulunarak bir tabanca temin ettiğini varsayalım.

"Kaliaev, öldürücü bir silah temin edebilmek uğruna 'bir hırsızla alışverişe girdiği' için suçlanabilir mi? Her makul insan bu soruya 'Hayır' şeklinde yanıt verir. Eğer Kaliaev'in başka hiçbir yerden bir tabanca elde etme şansı yoksa ve eğer onun amacı gerçekten onurlu bir amaç ise (bir çapulcuyu değil, zorba bir hükümdarı öldürmek), bu durumda tabancayı böyle bir yoldan temin ettiği için onu kınamak değil, övmek gerekir. Ancak, eğer bir hırsız bir çapulcuyu öldürmek için para, votka ve ekmek karşılığında bir diğer hırsızdan tabanca temin ediyorsa, 'hırsızla alışverişin' *böyle bir türü* (bunun içeriğinden söz etmenin gereği yok) Kaliaev'inkiyle karşılaştırılabilir mi?" (15)

Makalenin bir dipnotunda Lenin bunları ekliyordu:

"Kuzey Amerikalılar, onsekizinci yüzyıl sonunda İngiltere'ye karşı verdikleri kurtuluş savaşını sırasında, kendi rakipleri olan ve en az İngiltere kadar sömürgeci bir niteliğe sahip İspanya ve Fransa'dan yardım aldılar. Bu Amerikalıların söz konusu 'kirli alışverişini' üzerine 'öğretici bir eser' yazmayı tasarlayan 'Sol Bolşevikler'in olması gerektiği söyleniyor." (16)

Ne var ki, sonuç olarak İngiltere ve Fransa'dan somut bir yardım önerisi de gelmedi.

22ubat günü, Almanların Rus barış önerisine verdikleri yanıt alındı. Almanların verdiği karşılık Bolşevik Parti saflarında olağanüstü bir tepki yarattı. Almanların öne sürdükleri acımasız barış koşulları öğrenildiğinde, Petersburg Komitesi ile Moskova Bölge Bürosu'nun Lenin'in barış siyasetine olan tepkileri o zamana kadar olandan daha da sert bir nitelik kazandı. Aynı gün, Buharin Merkez Komitesi üyeliğinden ve *Pravda*'daki editörlük görevinden çekilmeye karar verdi. Bu kişiler ortaklaşa kaleme aldıkları bildirmede, 'parti içinde ve dışında kendi düþüncelerini serbestçe yayma hakkını elde tutarak' sahip oldukları tüm görevlerden çekildiklerini bildirdiler: Lomov, Uritski, Buharin, Bubnov (Merkez Komitesi üyeleri); Moskova Bölge Bürosu'ndan V. M. Smirnov, Ýyakovleva, Piatatov, Stukov ve Pokrovski; Petrograd Komitesi'nden Spunde. İstifaların sunulduğu bildirme Lenin'in barış siyasetini çok sert bir dille kınıyordu:

"Uluslararası proleteryanın ileri grubu uluslararası burjuvaziye teslim oluyor. Rusya'daki proleterya diktatörlüğünün zayıflığını tüm dünyaya göstererek uluslararası proleteryanın davasına bir darbe indiriyor...

"Proleteryanın yurtdışındaki mevzilerinin terk edilmesi, kaçınılmaz olarak, ülke içindeki mevzilerin de terk edilmesinin koşullarını hazırlıyor." (17)

21ubat'ta, kendi barış siyasetine kamuoyu yaratmak için yayın organlarında bir kampanyaya giren Lenin, *Pravda*'da yayınlanan 'Devrimci Retorik' başlıklı makalesinde Sol Komünistleri acımasızca eleştiriyordu:

"Devrimci bir savaş konusundaki devrimci retorik devrimimizin yıkımına yol açabilir. Devrimci retorik ile, devrimci sloganların olayların belli bir aşamasında ortaya çıkması nesnel koşulları hesaba katmadan tekrarlanmasını kastediyoruz."

Bolşevikler, 'eski ordunun artık mevcut olmadığı ve yeni ordunun henüz yeni yeni doğmakta olduğu' gerçeğini görmek zorundalardı.(18)

Rusya'daki Sovyet iktidarını feda ederek Alman devrimine yardımcı olma önerisi içi boş sözlerden başka bir şey değildi:

"Kesin olarak kavranması gereken şey şu ki, Alman devrimi olgunlaşmaktadır ve onun olgunlaşmasına yardımcı olmanız açısından size düşen görev, ona mümkün olduğu kadar *faaliyet* yürüterek hizmet etmektir; ajitasyon faaliyeti, dostluklar geliştirmek, ya da istediğiniz başka bir şey, ama ne olursa olsun devrimin olgunlaşmasına *faaliyet* yürüterek yardım edin. Devrimci proleterya enternasyonalizminin anlamı da budur.

"Doğrudan ya da dolaylı, açıkça veya üstü kapalı olarak, Alman devriminin *halihazırda olgunlaşmış* olduğunu söylemek (ki bunun doğru olmadığı açıktır) ve taktiklerinizi buna dayandırmak ise başka bir şeydir.(19)

"Devrimci retoride karşı mücadele etmeliyiz, ona karşı savaşmak zorundayız; gelecekte bir gün insanların bize 'devrimci savaş konusundaki devrimci retorik devrimi yıkma uğrattı' demelerini, bu acı gerçeği yüzümüze vurmalarını istemiyorsak, kesinlikle devrimci retoride karşı mücadele etmeliyiz."(20)

Lenin, özgül olanın genel olanla tanımlanamayacağı ve somut olanın soyut olanla aynı şey olmadığı yolundaki marksist ilkeyi sık sık hatırlatmak zorunda kaldı. 25 Şubat'ta *Pravda*'da yayınlanan 'Acı Ama Gerekli Bir Ders' başlıklı makalesinde bunları söylüyordu:

"Her grevde toplumsal devrim hydra'sının* gizli olduğu tartışılmayacak bir gerçektir. Ancak, bir grevden doğrudan devrime geçebileceğimizi sanmak saçmalaktır. Eğer, Avrupa devriminin patlak vereceği ve birkaç hafta içinde ve kesinlikle Almanlar Petrograd'a, Moskova'ya veya Kiev'e ulaşmadan, bizim demiryolu şebekemizin 'altını üstüne getirme' fırsatını bulmadan önce zafere ulaşacağı konusunda halka güvence verme anlamında 'bütün ümitlerimizi sosyalizmin Avrupa'daki zaferine bağlarsak', bu durumda ciddi enternasyonalist devrimciler gibi değil, maceracılar gibi davranıyor olacağız."(21)

16 Şubat'ta, Almanya, 18 Şubat günü öde sonrasında itibaren kendisini Rusya ile savaş halinde sayacağını duyurdu. Bu bildiriyle eşanlı olarak, Alman kuvvetleri bütün cephe boyunca saldırıya geçtiler ve hiçbir direnişle karşılaşmadan ilerlediler.

23 Şubat'ta Merkez Komitesi Almanların yeni barış koşullarını gördü. Alman koşullarının kabul edilmesi halinde, Rusya tüm Baltık topraklarını ve Beyaz Rusya'nın bir bölümünü kaybedecek, Kars, Ardahan ve Batum'u Türkiye'ye bırakmak zorunda kalacaktı. Alman ultimatomuna göre, Rusya ordusunu derhal terhis edecek, Finlandiya ve Ukrayna'da bulunan kuvvetlerini geri çekecek ve Ukrayna Halk Cumhuriyeti (yani burjuva milliyetçi Merkezi Ukrayna Radası) ile bir barış anlaşması imzalayacaktı. Alman hükümeti öne sürdüğü barış koşullarının 48 saat içinde resmen kabul edilmesini şart koşuyordu; bunun için tam yetkiyle donatılmış elçilerin derhal Brest-Litovsk'a gönderilmesi ve barış anlaşmasının üç gün içinde imzalanması gerekiyordu.

Lenin bu koşulların kabul edilmesi gerektiği fikrinde ısrar etti ve, diğerlerini kendi önerisini kabul etmeye zorlamak için, önerisinin kabul görmemesi durumunda gerek hükümette, gerekse partide üstlenmiş olduğu görevlerin hepsinden istifa edeceği tehditinde bulundu. Merkez Komite üyeleri buna farklı tepkiler gösterdiler. Lomov, Lenin'in tehditini kayıtsızlıkla karşıladı: "Eğer Lenin istifa tehditinde bulunuyorsa, korkuya kapılmaya gerek yok. Bu durumda iktidarı Lenin'siz yürütmek, cepheye gitmek ve elimizden gelen her şeyi yapmak zorundayız." Bununla birlikte, diğer üyeler, özellikle de Troçki, Lenin'in yarattığı basınç altında uzlaşma için bir kapı arladı. Lenin'in öne sürdüğü argümanlara henüz ikna olmadığını, ancak Lenin'in siyasetine daha fazla karşı çıkmaya da niyetli olmadığını bildirdi:

"Parti bölünmüþken devrimci bir savaþ yürütemeyiz... V.I. [Lenin]'in argümanlarý ina edici olmaktan uzak: Eðer hepimiz ayný fikri paylaþýyor olsaydýk, savunmanýn inþasý görevi üstlenebilir ve bunun altýndan kalkabilirdik. Peter [Petersburg -ç.n.] ve Moskova'yý teslim etmek zorunda kalmýþ olsaydýk bile, oynadýðýmýz rol o kadar kötü bir rol olmazdý. Tüm dünyayý gerilim içinde tutar, olanlarý izlemeye zorlamýþ olurduk. Eðer bugün Alman ültimatomunun altýna imza atarsak, yarýn önümüze yeni bir ültimatom sürebilirler. Her þey, yeni ültimatolar verme olanaðýný elde tutacak biçimde düzenlenmiþ. Bir barýþ anlaþmasý imzalanabilir ve proleteryanýn ileri unsurlarýnýn desteðini yitirebiliriz, her ne olursa olsun onlarý moral bozukluðuna uðratmýþ olacaðýmýz kesin."

Krestinski, Ýyoffe ve Dzerzinski de buna benzer çekimser bir tavýr sergiledi.*

Sonuçta Lenin'in öñü açýldý. Yapýlan oylamada Lenin'in önerisi lehine 7 oy çýkarken (Lenin, Stasova, Zinovyev, Sverdlov, Stalin, Sokolnikov, Smilga), 4 üye (Bubnov, Uritski, Buharin, Lomov) aleyhte, 4 üye (Troçki, Krestinski, Dzerzinski, Ýyoffe) ise çekimser oy kullandı.

Bu oturumdan hemen sonra, Buharin, Uritski, Lomov, Bubnov, Ýyakovleva, Piyatakov ve Smirnov, 'seçilmesi gereken yolun ne olduðu konusundaki düþüncelerini gerek parti içinde ve gerekse parti dýþýnda yaymaya çalıþma özgürlüðünü elde tutarak parti ve Sovyet içindeki bütün görevlerinden çekildiklerini' bildirdiler. Stalin, 'sorumlu bir mevkiden çekilip çekilmeme sorunun fiili olarak partiden ayrýlma anlamýna gelmediðini' söyledi. Lenin, partinin kan kaybýna uðramasýndan sakýnmak kaygýsýyla harekete geçti ve 'Merkez Komitesi'nden ayrýlmanýn partiden ayrýlma anlamýna gelmediðine' iþaret etti.(22)

24 Pubat'ta, Moskova Bölge Bürosu, Merkez Komitesi'ne güven duyulmadýðýný bildiren bir karar tasarýsýný oybirliðiyle benimsedi. Bu güvensizliðin nedeni þu þekilde açýklanýyordu:

"Moskova Bölge Bürosu, yakýn gelecekte parti içinde bir bölünme yaþanmasýndan kaçýnmasýnýn bir hayli güç olduðunu dikkate alarak, ayrý bir barýþ imzalanmasý fikrinin savunucularýna ve parti içindeki tüm ýlmly oportünistlere eþit biçimde karþý çýkan tutarlı devrimci komünistlerin birliðinin saðlanmasýna yardımcı olmayý kendisine amaç edinir. *Dünya devriminin çýkarlarý açýsýndan, þimdilerde giderek salt biçimsel bir varlýk durumuna gelen Sovyet iktidarýnýn kaybedilmesi olasýlýðýnýn kabullenilmesinin uygun bir tavýr olduðunu düþünüyoruz.*"

Büro, Merkez Komitesi'nin disiplinine baðlý kalmayacaðýný açıkça ifade ediyordu.

Lenin, buna son derece sakin ve hoþgörülü bir tepki gösterdi. Parti hala derin bir demokratik iþleyiþe sahipti:

"Bütün bu olanlarda ne ürkütücü, ne de garip bir þey var. Ayrý bir barýþ konusunda Merkez Komitesi'nden keskin bir þekilde ayrýlan yoldaþlarýn Merkez Komitesi'ni sert bir dille kýnamalarý ve bir bölünmenin kaçýnılmaz hale geleceðine inandýklarýný ifade etmeleri tamamen doðal bir þey. Bu parti üyelerinin meþru bir hakkýdýr ve bütünüyle anlaþýlýr ve kabul edilebilir bir durumdur."(23)

24 Pubat günü bir Sovyet barýþ delegasyonu Brest-Litovsk'a hareket etti. Barýþ görüşmeleri 1 Mart'ta yeniden baþladı ve 3 Mart'ta anlaþma imzalandý. Sovyet delegeler, anlaþmayý yapýlan tehdit ve þantajlarýn sonucu olarak imzaladýklarýný açıkça ifade ettiler. Nitekim, anlaþmayý resmen imzalamadan önce, Rus delegasyonu bir bildiri yayınladı:

"Mevcut koþullar altýnda Rusya bir tercihte bulunma özgürlüðüne sahip deðildir... Alman proleteryasý, henüz [Alman emperyalizmden gelen] saldýrýyý durduracak kadar güçlü deðildir. Emperyalizmin ve militarizmin uluslararası proleter devrim karþýsýnda kazandýý zaferin kýsa ömürlü ve geçici olduðundan kuþku duymuyoruz. Bu aþamada, Alman emperyalizminin silahlý saldýrýsýna karþý direnecek durumda olmayan... Sovyet hükümeti, devrimci Rusya'yý kurtarabilmek için barýþ koþullarýný kabul etmeye zorlanmaktadır."(24)

Barış anlaşılmamasının acımasız koşulları

Rusya'nın bu anlaşma ile uğradığı toprak ve kaynak kayıplarının yaklaşık şu şekilde olduğu tahmin ediliyor: 2.027.500 kilometrekare toprak ve 62.000.000 insan; bir başka ifadeyle, sahip olduğu toprakların dörtte biri, toplam nüfusunun yüzde 44'ü, tahılının üçte biri, devlet gelirlerinin yüzde 27'si, şeker fabrikalarının yüzde 80'i, demirinin yüzde 73'ü ve kömürünün yüzde 75'i. Toplamı 16.000 olan sanayi işletmelerinden 9.000'i kaybedilen topraklar üzerinde bulunuyordu.(25)

Lenin'in barış siyasetine muhalefet kitleler arasında yayılmaya başlamıştı. Đubat ayında 200 Sovyetin görüþüne başvuruldu. Bunların çoğunluğu -105- Almanya'ya karşı savaş fikri lehinde oy kullandılar. Sanayi şehirlerindeki Sovyetlerde savaştan yana olan çoğunluk ezici bir üstünlüde sahipti. Yalnızca iki büyük Sovyet -Petrograd Sovyeti ile Sivastapol Sovyeti-kayıtlara barış yanlışı olarak geçti. Buna karşılık, büyük merkezlerin bir çođu (Moskova, Kronştad, Ekaterinburg, Karkov, Ekaterinoslav, Ývanovo-Voznesensk gibi) ezici çoğunlukla Lenin'in siyasetinin aleyhine oy kullandı. Tařra şehirlerinde görüþüne başvurulmuş olan 42 Sovyetten 6'sı barıştan, 20'si savaştan yana oy kullanırken, 88 taşra kasaba ve köyü barış, 85'i savaş lehine oy verdi.(26)

Bununla birlikte, parti içindeki tartışma 6-8 Mart günlerinde özel olarak toplanan Yedinci Kongre'de bir sonuca bağlandı. Kongre'nin açılışından bir gün önce, 'St. Petersburg Komitesi ile St. Petersburg Bölge Komitesi'nin yayın organı' olan *Kommunist* isiminde yeni bir günlük gazete yayınlandı. Gazetenin editörlüğünü Buharin, Radek, Uritski ile bir dizi önde gelen Parti lideri yapıyordu: Bubnov, Lomov, Pokrovski, Preobrajenski, Piyatakov, Kollontay, Ýnesa Armand ve diğerleri. Sanışız, bu isimler *Kommunist* adlı bu gazetenin gücü ve niteliği hakkında okura bir fikir verecektir.

Sert tartışmalardan sonra, Yedinci Kongre 30 lehte, 12 aleyhte, 4 çekimser oyla Lenin'in siyasetini destekleme kararı aldı. Yerel parti örgütleri bu karara hemen, ya da bir süre sonra uydular.

7 Mart'a gelindiğinde, Petrograd Parti Konferansı Sol Komünistleri kınayan ve onların 'bağımsız örgütsel varlıklarına bir son vermeye' çağıran bir karar tasarısını benimsemiş durumdaydı. Bu kararın bir sonucu olarak, *Kommunist* çok geçmeden Petrograd'taki yayınını durdurdu ve Moskova Bölge Komitesi'nin himayesinde Nisan'da yeniden yayınlanmaya başlayacağı Moskova'ya taşındı. 15 Nisan'da, Lenin, Sol Komünistlerin kalesi konumundaki Moskova bölgesini kendi fikirlerine kazanmayı başardı; bir parti konferansında Lomov'la girttiği tartışma sonrası yapılan oylamada 42 delege Lenin'e destek verirken, karşı oyların sayısı 9'da kaldı.

Sol Komünistler bazı yerlerde ağırlıkların korumayı sürdürdüler. Nitekim, 10 Mayıs'ta Ývanovo-Voznesensk'te yapılan bir parti konferansında, Buharin'in yaptığı bir konuşmadan sonra yapılan oylamada 9 aleyhte, 4 çekimser ve 12 lehte oyla Buharin'in siyaseti benimsendi.(27)

Anlaşmanın onaylandığı son yer, 15 Mart 1918 tarihinde toplanan Dördüncü Sovyetler Kongresi oldu ve 748 lehte, 261 aleyhte, 115 aleyhte oyla barış anlaşmasına onay verildi. Çekimser oy kullananlar arasında 64 Sol Komünist de vardı.

Bundan sonra Sol Komünistler savaş sorunu konusunda sessiz kalmayı yeğlediler (ancak, sonraki bölümlerde göreceğimiz gibi, bir başka alanda -ekonomik meselelerde- Lenin'in siyasetine karşı çıkmayı sürdürdüler). Fakat, Sol Sosyalist Devrimciler barış siyasetine karşı çıkmaya seslerini daha da yükselterek devam ettiler. Ve, barış anlaşmasının onaylanmasından hemen sonra, Halk Komiserleri Konseyi'nden çekildiler.

Troçki'nin Tutumu

Stalinist tarih, Brest-Litovsk görüşmelerinde Lenin ile Troçki'nin tutumları arasındaki farklılıkları abartır; bu nedenle, bu konuda Troçki'nin tutumu üzerinde biraz durmanın önemli olduğunu düşünüyoruz.

Brest-Litovsk'a ilişkin tartışma boyunca, devrimci bir savaşın *olanaksızlığı* konusunda Lenin ile Troçki arasında hiçbir ayrılık yoktu. Nitekim, örneğin Troçki 8 (21) Ocak günü yaptığı bir konuşmada bunları söylemişti: 'Devrimci bir savaşa girişmemiz halinde yıkıma uğrayacağımız gün gibi açık.' (28) Troçki o günlerde benimsemiş olduğu tutumunu şu şekilde açıklıyor:

"Savaşa girişmenin olanaksız olduğu çok açıktı. Bu noktada, Lenin ile benim aramda, anlaşmazlık bir yana, en küçük bir anlaşmazlık belirtisi bile yoktu. Her ikimiz de Buharin'in ve diğer 'devrimci savaş' havarilerinin tavrı karşısında başkınılıda düştük. Ancak, bunun kadar önemli bir diğer sorun daha vardı. Hohenzollern hükümeti bize karşı mücadelesini hangi ölçüye kadar derinleştirebilirdi?... Hohenzollern askerlerini barış isteyen devrimcilerin üzerine gönderebilir miydi? Đubat Devrimi ve bunun ardından gelen Ekim Devrimi Alman ordusunu ne şekilde etkilemişti? Bu etki ne kadar süre içinde kendisini gösterecekti? Henüz bu sorulara verilmiş yanıtlar yoktu. Görüşmeler sırasında bu yanlışları bulmaya çalışmak zorundaydık. Buna uygun olarak, elimizden geldiği ölçüde görüşmeleri uzatmak durumundaydık. Sovyet devrimi gerçeğini ve onun barış siyasetini bütünüyle kavramaları için Avrupalı işçilere zaman tanınması bir zorunluluktur." (29)

Lenin'in Brest-Litovsk'taki barış görüşmeleri için önerdiği taktiklerin doğru taktikler olduğu pratik tarafından kanıtlandı. Ne var ki, bu, Troçki'nin tutumunun mutlaka ve kaçınılmaz olarak yanlış olduğunu söylemek anlamına gelmiyor. Troçki'nin önermiş olduğu 'ne savaş, ne barış' taktiklerinin sonuç vermesi olasılığı vardı. Nitekim, Ludendorff'un anlaşılmasına ve Brest-Litovsk görüşmelerine katılmaya Alman temsilcilerinin çepitli ifadelerine bakıldığında, Avusturyalı ve Alman liderlerin Rusya'ya saldırıya başlamadan önce bir süre tereddüt içinde kalmış oldukları açıkça anlaşılıyor.

Özellikle Avusturya monarşisi neredeyse çaresiz bir durumdaydı. 4 (17) Ocak'ta, Avusturya Dışişleri Bakanı Czernin Avusturya imparatorundan şöyle bir mesaj aldı:

"Sizi tüm ciddiyetle bir kez daha temin etmek zorundayım ki, monarşinin ve hanedanın bütün yazgısı Brest-Litovsk'ta mümkün olduğu kadar kısa süre içinde imzalanması gereken bir barış anlaşmasına bağlıdır... Eğer Brest'te bir barış imzalanmazsa, [ülkede -ç.n.] bir devrim olacak." (30)

15 (28) Ocak'ta Troçki Brest-Litovsk'a doğru yol alırken, Almanya ve Avusturya bir grev ve karışıklık dalgasıyla çalkalanıyordu. Berlin ve Viyana'da Sovyetler kurulmuştu. Hamburg, Bremen, Leipzig, Essen ve Münih ayaktaydı. Yarım milyona yakın işçinin üretimi durmuş olduğu Berlin'in büyük bölümünde, caddelerde 'Bütün İktidar Sovyetlere' sloganı yankılanıyordu. Brest-Litovsk'taki Rus Halk Komiserleri tarafından formüle edilmiş ilkelere uygun olarak, toprak ilhakı ve tazminat olmaksızın ve halkların kaderlerini tayin hakkı temelinde bir barış anlaşmasının imzalanması, tüm ülkelerden işçi delegelerin barış görüşmelerine katılmaları, dile getirilen taleplerin başında yer alıyordu. (31)

Avusturyalıların kopulsuz bir barış anlaşmasının sağlanması için yaptıkları girişimler Bulgarlar, Türkler ve, daha da önemlisi, Alman Dışişleri Bakanı Baron Von Kühlmann ile Başbakan Hertling tarafından da destekleniyordu.

Ludendorff ile Kühlmann'ın anlaşılması, başlıca Alman genelkurmayının çektiği savaş yanlışları (Hindenburg, Ludendorff, Hoffmann) ile Kühlmann ve Hertling'in öncülüğündeki barış yanlışları arasında bir denge durumunun günlerce devam etmiş olduğunu açıkça gösteriyor. Barış yanlışları, ülke içindeki durumun Ruslara karşı askeri bir saldırıya girişmeye olarak tanımadığı sürekli ileri sürmüştü. Ancak Alman genelkurmayı katı tutumunu korudu ve Kayzer'in de destek vermesiyle sonuçta insiyatifi ele geçirdi.

Dolayısıyla, Troçki'nin Brest-Litovsk'taki görüşmeler sırasında benimsemiş olduğu tutum saf bir idealizme değil, büyük ölçüde gerçekçi bir bakış açısına dayanıyordu. Olayların akışı Lenin'in tezini doğruladığı zaman, Troçki bunu açık yüreklilikle kabul etmekte tereddüt göstermedi. Merkez Komitesi'nin 3 Ekim 1918 tarihli bir oturumunda bunları söyledi:

'Yetkili organımızın bu toplantısında, ben de dahil olmak üzere pek çoğumuz Brest-Litovsk anlaşmasının imzalamamızın kabul edilebilir bir şey olup olmadığı konusunda tereddüt içindeyken, tartışıcı bir öngörü yeteneğiyle ve bizim muhalefetimize karşın, dünya proleteryaşının gerçekleştireceği devrime kadar yüz yüze bulunduğumuz açmazın üstesinden gelebilmek için bu anlaşmayı imzalamak zorunda olduğumuzu inatla öne süren tek kişinin Yoldaş Lenin olduğunu ifade etmeyi bir görev sayıyorum. Hatalı olduğumuzu kabul etmek zorundayız.' (32)

Gerçekçilik ve ilkeli siyaset

Savaş ve barışın tarihsel bir öneme sahip olduğu günlerde Lenin'in sahip olduğu güç, onun ilkelere sıkı sıkı bağlılığının, taktiklerini belirleyen nesnel koşullara göre uyarlamaya her an hazır olmasının sonucuydu.

Lenin, emperyalist basın karşısında geri çekilme zorunluluğunu açıkça kabul ederek, Rusya'nın yazgısı da dahil olmak üzere her şeyin dünya devriminin ihtiyaçlarına tabi kılınması ilkesine bağlı kalınmasında ısrar etti. Yedinci Parti Kongresi'nde barış anlaşmasının derhal onaylanması gerektiğini savunurken, devrimin uluslararası boyutlarını bir an bile akıldan çıkarmadı:

"Dünya-tarihsel açıdan düşünüldüğünde, tek başına kalması halinde, diğer ülkelerde devrim hareketi olmadığı takdirde, devrimimizden nihai zafere ulaşmasının beklene-meyeceğine şüphe yoktur. Bolşevik Parti bu işin üstesinden gelirken devrimin tüm ülkelerde uygulanmakta olduğu inancıyla hareket etti.(33)

"Bir Alman devrimi olmadığı takdirde yenilgiye yazgılı olduğumuz mutlak bir gerçektir."(34)

Atılması gereken adımların tüm zorluğuna rağmen, Lenin gerçekleri gizleyip iççileri aldatmayı bir an bile düşünmedi. Aksine, kabullenilmesi ne denli güç olursa olsun, tüm gerçeğin onlara açıkça söylenmesinin zorunlu olduğunu düşündü. *Gerçek* mücadelenin yerine iktidara edilecek her manevranın sonuçta kitlelerin moralini yıkıma uğratabileceği gerçeğine sonuna kadar sadık kaldı. Dolayısıyla, bir yönelim değişikliğine gitmek kendilerine dayatıldığı zaman, devrimci liderlerin temel gerçeği asla iççilerden gizlememeleri gerekir. Troçki bunu şu şekilde ifade eder:

"Meselenin özü şu ki, Lenin, Brest-Litovsk dayatmasına, partiyi Ekim'de zafere taşıırken sergilemiş olduğu o tükenmek bilmez devrimci enerjisiyle yaklaştı. Lenin'in yöntem ve iktidarının sahip olduğu gücün ölçüsü olan şey, Ekim'le Brest-Litovsk, korku bilmezlikle temkinlilik, kararlılıkla uzak görüşlülük arasındaki bu özsel, canlı kombinasyonun kendisidir."(35)

Ödünsüz bir gerçekçilikle iç içe geçmiş ilkeli siyaset, Lenin'in Brest-Litovsk olayı sırasında takındığı tavrın belirleyici özelliğiydi. Lenin, yüz yüze bulunan açmazdan büyük bir moral prestijle çıkmasını bildi. Kendi düşüncelerinde kararlılıkla ısrar etme cesaretini göstermiş olması, parti içindeki egemen ruh haline karşı koymasını olanaklı kıldı. Sahip olduğu olağanüstü ikna yeteneği sayesinde, nihai olarak partinin kararını belirleme başarısını gösterebildi.

* Sosyalist Devrimci Parti'nin savaş grubunun bir dizi terörist eylemde yer alması üyesi. 4 (17) Şubat 1905'te II. Nikolas'ın amcası olan Moskova Genel Valisi Grand Dük S. A. Romanov'u giriştiği suikast sonucu öldürdü. 10 (23) Mayıs'ta Schlüsselburg'ta idam edildi.

* Hydra: Yunan mitolojisinde Herkül tarafından öldürülen çok başlı yılanı verilen isim -ç.n.

* Barış anlaşmasının imzalanmasından yana olanların da bir tereddüt içine girmiş olduklarını ilginç bir not olarak belirtmek gerekir. Nitekim, Stalin bu anda bunları söyleyebilirdi: "Barış anlaşmasını imzalamamak fakat barış görüşmelerini başlatmak mümkün olabilir." Lenin kendi yandaşları arasında ortaya çıkan tereddüte karşı sert bir tutum takınmak zorunda kaldı: "Anlaşmaya imza atmamanın mümkün olabileceğini söylerken Stalin yanlış yapıyor. Bu koşulların altına imza atılması bir zorunluluk. Eğer bu koşulları imzalamazsanız, Sovyet iktidarının üç hafta içinde yıkılmasını öngören bir ölüm fermanını imzalıyor olacaksınız."